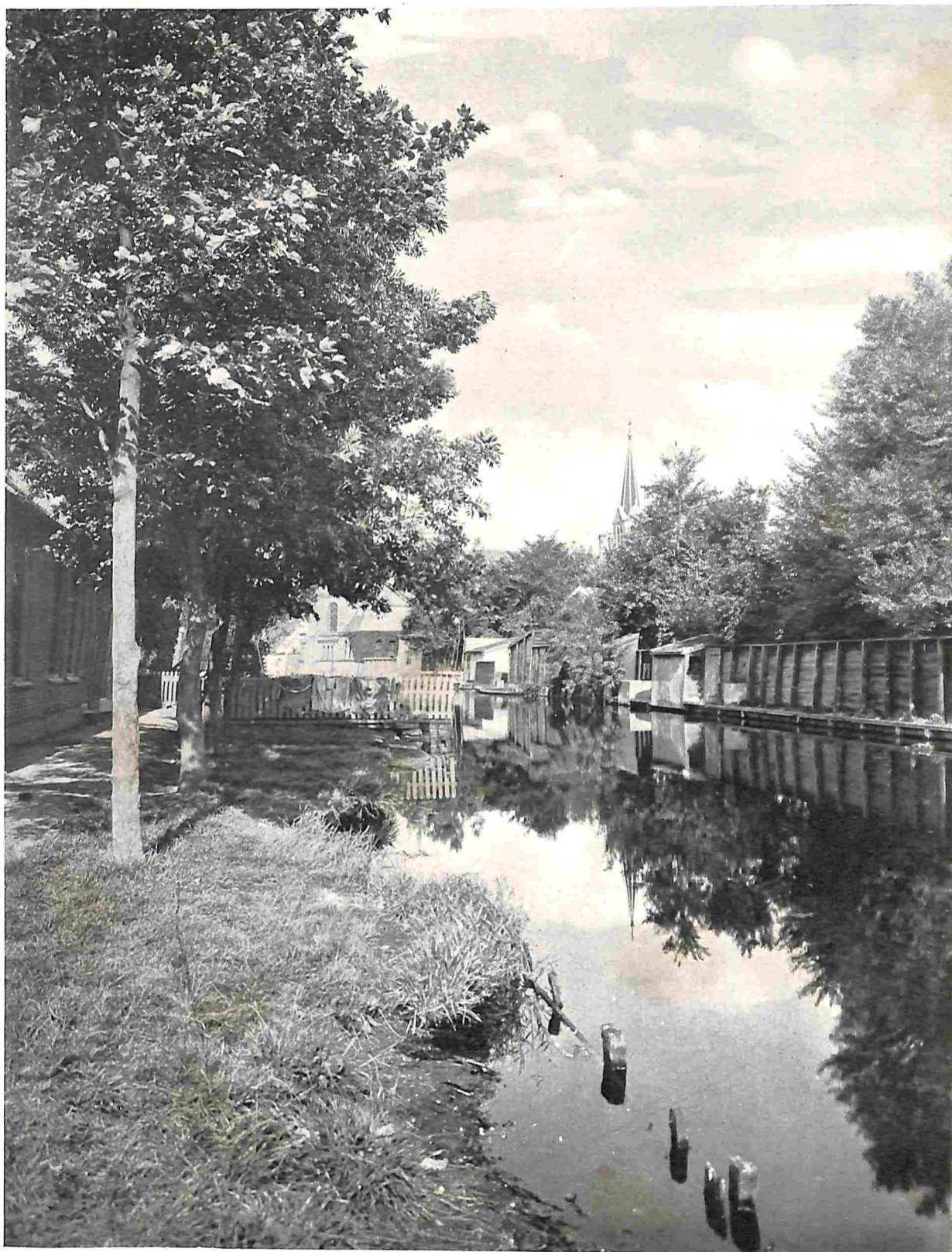

BUITEN

11^E JAARGANG N^O. 39.

ZATERDAG 29 SEPTEMBER 1917.

Foto C. Steenbergh.

DE OUDE HAVEN BIJ KROMMENIE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE OUDE HAVEN BIJ KROMMENIE, ILLUSTRATIE . . .	BLZ. 457
DE BELANGWEKKENDE GESCHIEDENIS VAN MEVROUW BALSAME, DOOR GERTRUDE ATHERTON (39) . . .	„ 458
LEGENDE VAN DE ZWARTE MOERBEI, DOOR F. W. DRIJVER . . .	„ 459
DE STAD THOLEN (SLOT), DOOR DR. C. CATHARINA VAN DE GRAFT, GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 460—462
SPREEKWOORDEN VAN RUSSISCHE JODEN, DOOR H. . .	BLZ. 461
DE DERDE ONTMOETING (SLOT), DOOR JOOST ELLIS . . .	„ 462
HET HUIS DER VOORMALIGE WEST-FRIESCHE MUNT AAN DE WESTERSTRAAT TE ENKHUIZEN. ILLUSTRATIE . . .	„ 463
EEN ARISTOCRAAT, DOOR M., GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 464—465
UIT HET ZIELELEVEN DER DIEREN (KATTENVERSTAND), DOOR G. DE GRAAF . . .	BLZ. 464
INSTANTANÉ (GEDICHT), DOOR J. VAN ROSSEM . . .	„ 465
EEN NIEUW BOEK OVER JAPAN, GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 466—467
HET AMERIKAANSCH DUEL, DOOR EWALD GERHARD SEELIGER (45) . . .	BLZ. 467
HET KASTEEL BLEYENBEECK BIJ AFFERDEN (LIMBURG), ILLUSTRATIE . . .	„ 468

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

De belangwekkende geschiedenis van Mevrouw Balsame

(39) DOOR GERTRUDE ATHERTON.

TERWIJL Rush sprak, keek Mevrouw Balsame hem eenigszins wezenloos aan. Door vermoeidheid en de zenuwspanning, ontstaan door het zich moeten houden op het niveau van de „über-vrouw” ten bate harer vriendinnen, was haar geest verward. Zij kon slechts mompelen: — „Ik zal het probeeren. Is — is — is het werkelijk in orde?” „Binnen een half uur zul je vrij zijn en voor altijd gedéchargeerd.”

Mevrouw Balsame liet zich in haar stoel terugvallen, denkende, dat een half uur een lange, een vreeselijk lange tijd is. Hoe lang had een jury er gewoonlijk voor noodig om het „niet-schuldig” over een gevangene uit te spreken?

Vóór haar aan een tafel zaten twee mannen, die zij vagelijk herkende. Achter hen zat de man, die zij, nu haar man dood was, het vurigst haatte, namelijk Broderick. En naast hem zaten Alys Crumley en Sarah Austin. Wat had dit alles te beteekenen? Zij slaakte een zucht. Het kwam er ook niet veel op aan. Ze was zoo moe, zoo moe. Als alles achter den rug was, zou ze een week aan één stuk slapen en niemand ontvangen — zelfs Dwight Rush niet. —

De officier van Justitie stond overeind, met een gelaat, zoo donker alsof hij in het eerste stadium van doodelijke koorts was. Hij noch iemand anders in de gerechtszaal keek Mevrouw Balsame's kant uit. Aller oogen waren op den rechter gevestigd, die opstond en een korte toespraak tot de jury hield.

„Er zijn daareven nieuwe feiten ter kennis van het hof gekomen,” zeide hij. „Zij zijn van voldoende gewicht om ze dadelijk te behandelen, en ten dien einde wordt het geding hervat. Het staat echter aan u, leden der jury, om de waarde ervan te beoordeelen. De heer Rush zal in de getuigenbank plaats nemen.”

„Met uw verlof, Edelachtbare,” gilde de heer Gore, „ik moet onder uw aandacht brengen, dat deze zaak reeds aan het oordeel der jury is onderworpen, en dat het geheel buiten de gewone orde van zaken omgaat haar nu weder te openen. Ik moet hier ten sterkste tegen protesteeren.”

„Dat is een zaak waarover het aan het Hof staat te oordeelen,” antwoordde de rechter scherp. Hij had slechts nu en dan heel even geslapen, en miste nu zijn gewone juridische kalmte. „De heer Rush zal in de getuigenbank plaatsnemen en zonder in de rede gevallen te worden, zeggen wat hij te zeggen heeft.”

Rush besteedde het trapje dat naar de getuigenbank leidde, en legde den eed af. Mevrouw Balsame stond half op, en viel met een zucht weder in haar stoel terug. Er kon slechts één verklaring zijn van deze vreemde handelwijze. Rush had ontdekt dat de jury haar vijandig gezind was, en stond op het punt zichzelf te incrimineeren. Zij kon niets doen. Zij had het onderwerp gisteren nog ter sprake gebracht, en hij had kortaf geantwoord, dat hij het pistool uit zijn brandkast genomen, en het ergens anders verborgen had. En zij was te moe om iets anders te voelen dan de dringende behoefte aan een week-lang slapen. Daarna kon zij hem op de een of andere manier ontlasten.

De persmuskieten waren zoo nuchter en waakzaam alsof het tien uur 's morgens was. Met hun abnormaal sterk ontwikkeld reukorgaan waar het nieuws betrof, voorvoelden zij een algeheele verrassing. Om hun recht te doen wedervaren, stonden zij geheel onverschillig tegenover de mogelijkheid dat mevrouw Balsame op vrije voeten zou worden gelaten. Het eenige dat er bij hen op aan kwam, was, dat het nieuws, belangrijk nieuws zou zijn. Toen Rush in de getuigenbank plaatsnam, leek het alsof de voren in zijn bleeke gelaat tot op het been waren ingesneden, doch hij sprak de jury op helderen, krachtigen toon aan. Hij vertelde hun, dat hem twee dagen geleden door Miss Alys Crumley was medegedeeld, dat Dr. Anna Steuer iets positiefs wist omtrent den moord waarvoor Mevrouw Balsame onrechtmatig was gearresteerd en in de gevangenis geworpen, doch dat zij bang waren om haar van den tragischen toestand harer vriendin te vertellen uit vrees dat dit haar laatste zwakke houvast aan het leven zou verbreken. Zij was weder zeer ziek, na een inzinking, doch volkomen bij kennis, en hun eenige hoop was haar zoo rustig mogelijk te houden.

Mevrouw Dissosway, de eenige aan wie zij haar vertrouwen geschonken had, was ervan overtuigd geweest, dat, als zij genas, zij de getuigenis zou afleggen, die Mevrouw Balsame de vrijheid zou hergeven zoo de jury haar schuldig bevond. Daarentegen had Mevrouw Dissosway haar nichtje beloofd, dat, indien de doktoren het erover eens waren dat Dr. Steuer's dood nog slechts een kwestie van uren was, en er werkelijk gevaar bestond van Mevrouw Balsame's veroordeeling, zij de stervende de waarheid zou vertellen en de gevolgen op zich nemen.

Kort nadat de jury zich had teruggetrokken, waren Miss Crumley en Miss Austin naar het hospitaal gegaan, overtuigd dat Dr. Steuer nog slechts eenige uren te leven had. Doch niet voordat Miss Crumley haar bloedverwante ervan overtuigd had dat de lang-uitblijvende uitspraak der jury veroordeeling van Mevrouw Balsame beteekende, had de directrice, die een levenslange vriendin van Dr. Anna Steuer was, Miss Crumley verlof gegeven om een stenograaf te zenden en de getuigen die zij wenschte erbij te roepen. Miss Crumley had derhalve dadelijk getelefoneerd aan den heer Broderick, daar zij wist, dat hij zeker in of in de buurt van de gerechtszaal zou zijn, en had hem verzocht de getuigen en een stenograaf mede te brengen. Zij hadden het ziekenhuis binnen vijftien minuten bereikt. Dr. Mac Dugal had hen aan de deur van Dr. Anna's kamer opgewacht, en hun medegedeeld, dat de tijding van de hachelijke positie harer vriendin aan de patiente was medegedeeld, nadat haar opwekkende middelen waren toegediend, en dat zij erin had toegestemd onmiddellijk een verklaring af te leggen. „Het duurde eenigen tijd voordat zij met het afleggen dezer verklaring gereed was,” ging Rush voort. „Zij was zeer zwak, en herhaaldelijk moesten er opwekkende middelen worden toegediend. Doch eindelijk kwam zij toch gereed, onderteekende haar, en ook de heer Broderick en de beide aanwezige doktoren hadden haar geteekend. Met verlof van het Hof zal ik haar u nu voorlezen.”

Toen las hij hun de ante-mortem verklaring van Dr. Anna Steuer voor.

„Ik schoot David Balsame neer.

„Ik begin met deze verklaring, omdat ik wellicht niet in staat zal zijn om den uitleg mijner beweegredenen erbij te voegen, en hiermede onderteekenen ik hier.”

Geteekend en door getuigen bekrachtigd.

De verklaring luidde verder.

„Ik wist reeds geruimen tijd dat het leven mijner geliefde vriendin bij dezen ellendeling ondragelijk was, doch, hoewel ik er herhaaldelijk bij haar op aandrang zich van hem te laten scheiden, en zij dit steeds weigerde, kwam het nooit in mij op hem of iemand anders te dooden. Ik had mijn leven doorgebracht met het helen van en verlichting brengen aan het lichamelijke zoowel als geestelijke lijden mijner patienten. Ik had Balsame door verscheidene maagaandoeningen heen geholpen, die veroorzaakt werden door zijn schandelijk leven, met evenveel beroepsentusiasme alsof hij de beste aller echtgenooten ware geweest. Het zou mij zeer gemakkelijk zijn gevallen hem tijdens een dezer aandoeningen uit den weg te ruimen.

„Doch dien dag in de Country Club, toen hij het liefelijkste en bijna volmaakte wezen op aarde grof beleedigde, met het vooropgezette doel haar maatschappelijke positie te ruïneeren, — het weinigje dat zij in de wereld bezat dat er nog op aan kwam — brak er iets in mijn hoofd. Ik had hem bijna op de plaats zelf neergeslagen. En toen Enid mij onder het naar huis rijden voor het eerst de vreeselijke bijzonderheden van haar leven met dien man vertelde, scheen al het bloed in mijn lichaam in opstand te komen en door mijn hoofd te golven. Hij verdiende den dood, en alleen de dood kon haar bevrijden. Doch hoe was dit te bewerk-

stelligen? Te trotsch en te halsstarrig in hare principes om haar toevlucht te nemen tot een echtscheiding, was zij toch weer ook te zacht en te goed en te nauwgezet om hem, niettegenstaande haar sterken wil, zelf te dooden.

„Terwijl ik wachtte op een oproep om op de boerderij van Houston te komen, bracht ik verscheidene bezoeken, waarvan het laatste aan de Cummack's, waar een van de kinderen ziek was. Toen ik van de kinderkamer naar beneden ging, hoorde ik het gesprek aan de telefoon, Balfame's dronken compliment aan zijn vrouw. Hij zeide, dat hij te voet naar huis zou komen.

„Toen eerst kwam de vaste drang in mij op, en handelde ik zonder een oogenblik te aarzelen.

„Ik had altijd een revolver bij mij, want bij mijn praktijk op het land moest ik vaak lange, eenzame trajecten afleggen. Ik reed rechtdoor naar het terrein achter het huis der Balfame's, liet mijn auto staan, deed de lantaarns uit, en klom over de schutting. Het was zeer donker, doch ik had het terrein mijn geheele leven al gekend, en liep onderwijl onrustig heen en weer, want ik wilde de zaak graag spoedig afdoen en naar de boerderij van Houston gaan.

„Na wat mij uren wachtens leek, kwam hij luid zingend aan. De heer Rush zegt mij, dat er rondverteld wordt dat er twee pistolen dien avond zijn afgevuurd, en dat een kogel van een revolver, kaliber n° achtendertig, in een boom juist links van het hek drong. Ik hoorde niemand anders in het boschje. Mijn revolver was een eenenveertig en is te vinden in de la van mijn lessenaar thuis. Ik vuurde op Balfame zoodra hij het hek bereikt had. Ik herinner mij vaag nog een gestalte bijna naast hem te hebben gezien, doch toen Balfame neerviel, ijldde ik naar den achterweg en zoo naar mijn auto. Ik was niet van plan mijzelf aan de Justitie over te leveren. Ik wist dat de misdaad zou toegeschreven worden aan politieke vijanden, die, zonder twijfel in staat zouden zijn hun alibi te bewijzen. Dit bleek dan ook het geval te zijn, en toen ik ziek werd en naar het ziekenhuis werd gebracht, was het in de overtuiging dat men algemeen geloofde in sluipmoordenaars. Het kwam geen oogenblik in mij op, dat Enid Balfame, die kalme prachtvrouw, wier leven een wonder van goeden smaak en hoog plichtsgevoel was geweest, beschuldigd zou worden.

„Neen, ik kan onmogelijk zeggen dat ik berouw van mijn daad heb. Misschien zou ik dit later gehad hebben. Doch deze laatste zes maanden! Millioenen mannen in de meest beschaafde staten der wereld dooden elkaar dagelijks, om geen andere reden dan dat de mensch, die het lot der wereld wil richten, een droevige mislukking is. Waarom zou dan een vrouw berouw hebben omdat zij een van zijn wetten overtreden heeft en een van de meest waardevolsten en afschuwelijksten van zijn sexe uit den weg heeft geruimd, die het leven van een geliefde vriendin ondragelijk maakte? Bovendien heb ik honderden op gevaar van mijn eigen leven gered. Ik sterf in vrede.

„Deze verklaring is afgelegd in het volle bewustzijn van den naderenden dood en zonder hoop op beterschap.”

„Deze ante-mortem verklaring,” besloot Rush, „werd door den stenograaf, die beneden zit, opgenomen, en geteekend door Anna Steuer, M. D. woonachtig te Elsinore, District Brabant, Staat New York. Als getuigen waren tegenwoordig de doktoren Mac Dougal en Meijers, die mij van het ziekenhuis hierheen vergezelden. De heer Broderick van het New York News, hoorde de bekentenis ook aan, zooals ik reeds gezegd heb, en hechtte er zijn handteekening aan.”

Hij overhandigde de vellen aan de jury en verliet de bank. Een oogenblik lang was het eenige, wat men hoorde, het krassen van potlooden aan de andere zijde van de zaal, en het flauwe geritsel van papier in de jurybanken. Mevrouw Balfame had haar sluiers neergelaten en zat in elkaar gedoken op haar stoel.

De beide doctoren en Broderick moesten nog even in de getuigenbank plaats nemen, terwijl de beide eerstgenoemden verklaarden dat Dr. Anna Steuer volkomen bij haar verstand was geweest, toen zij haar verklaring aflegde en ondertekende. Toen stond de officier van Justitie op, en vroeg op volkomen levenloos toon — Dr. Anna was een zeer intieme vriendin van zijn gezin geweest — of er ook eenige kans op bestond dat de misdadigster, die haar misdaad zelf bekend had, verder zou kunnen ondervraagd worden. Rush ging naar Mevrouw Balfame en legde zijn hand zwaar op haar schouder. „Met uw verlof, Edelachtbare,” zeide hij, „Dr. Anna Steuer stierf voor wij het ziekenhuis verlieten.”

Wederom volgde een verwoed potlooden-gekras. Geen enkele verslaggever nam eenige notitie van Mevrouw Balfame. Zij hadden haar bestaan volkomen vergeten. De rechter vroeg de jury of zij zich nogmaals wenschten terug te trekken om te beraadslagen. De voorzitter der jury wendde zich om. De andere elf schudden zeer beslist het hoofd.

De rechter liet hen gaan en wenschte toen de beklagde geluk, die was opgestaan en zich aan den rug van haar stoel vastklemde. De verslaggevers vlogen om het hardst de trappen af naar de verschillende telegraaf-kantoren en telefooncellen.

Het was Mevrouw Balfame fysiek onmogelijk om flauw te vallen, of haar zelfbeheersching langer dan een oogenblik te verliezen. Zij trok zich van hare vriendinnen, die zich om haar heen verdrongen en waarvan er een paar haast een zenuwtoeval hadden, terug.

„Ik zal meneer Rush vragen mij voor eenige minuten naar de gevangenis te brengen,” zeide zij met haar heldere, koude stem.

„Ik moet nog een paar dingen bijeenpakken, en ik wil graag even wat tot meneer Rush zeggen.”

Zij wendde zich tot den versuften meneer Cummack. „Breng Polly naar huis,” zeide zij kortaf. „Meneer Rush zal mij later naar jullie huis rijden.”

„Goed, Enid.” Hij trok den arm van Mevrouw Cummack door den zijnen. „Je kamer is al een week voor je klaar.”

Toen Rush op het punt stond zijn cliënt te volgen, keerde hij zich plotseling om en wisselde een langen blik met Alys Crumley. Beider gezicht was doodsbleek en weggetrokken van vermoeidheid, doch hun oogen schitterden gedurende dat korte oogenblik van wanhoop. (Slot volgt).

Legende van de Zwarte Moerbeï.

Ein tag der war gemeldet,
zu einem brunnen kalt,
der lag fern in dem felde,
vor einem grünen wald.
Der eh kem zu des brunnen fluss
der soll des andern warten,
also war ir beschluss.

Uit een oud volkslied.

TOT de vele sagen uit de grijze oudheid, zoowel in de Romaansche als Germaansche litteratuur op velerlei wijze omgewerkt, behoort zeker in de eerste plaats genoemd te worden die, welke de namen van Pyramus en Thisbe aan de vergetelheid ontrukte. Dat haar oorsprong in het verre Oosten te zoeken is, daarop wijst zoowel het feit dat als plaats der handeling de stad genoemd wordt, welke door Semiramis met sterke muren omringd was, alsook dat het graf van Ninus, haar koninklijken gemaal, aangeduid wordt als plek, waar de *moerbeïboom* stond, aan welks voet zich het drama afspeelde.

In de dagen van Ovidius schijnt deze sage, welke hij in zijn bekend werk „Metamorphosen” verhaalt, vrijwel in het vergeetboek te zijn geraakt, blijkens zijn opmerking „vulgaris fabula non est” d.w.z. deze fabel is niet algemeen bekend.

Zooals boven gezegd werd, vinden wij in de letterkunde der volken deze sage herhaalde malen terug, zij het ook met wijziging van de namen en de omstandigheden, — als variaties op hetzelfde thema zijn genoegzaam bekend de liefdesgeschiedenissen van Hero en Leander, Romeo en Julia, Tristan en Isolde, e.a. — Ook de schilderkunst liet zich in deze niet onbetuigd; in het munster, de hoofdkerk, te Bazel o.a. vindt men de geschiedenis in beeld gebracht. Ook in het *volkslied* wordt het droevig lot van dit minnend paar bezongen. Zelfs heeft men zich dit verhaal gedacht als een allegorische voorstelling van de verlossing der menschenziel uit de macht des duivels. Aan Georg Hart, die de sage van Pyramus en Thisbe tot onderwerp zijner dissertatie koos (1880) danken wij tal van letterkundige en folkloristische bijzonderheden betreffende oorsprong en verbreiding van dit overoud verhaal.

Pyramus en Thisbe koesterden innige liefde voor elkander. Aan hun verbintenis stond evenwel het verzet der ouders in den weg, welke dan ook niet gedoogden dat de geliefden elkander ontmoetten. Intusschen zou ook hier het bekende woord waarheid worden „liefde zoekt list”. Door een spleet in den gemeenschappelijken muur der aan elkander grenzende ouderhuizen vonden de minnenden gelegenheid nu en dan elkaar zoete woorden in het oor te fluisteren, totdat zij op zekeren dag een afspraak maakten voor een geheime samenkomst. In het stille van den nacht, als de wederzijdsche huisgenooten in Morpheus' armen de dingen dezer wereld vergaten, sluipen Pyramus en Thisbe hun woningen uit, teneinde elkander te ontmoeten op de overeengekomen plek. Het meisje was het eerst ter plaatse, met ongeduld de komst van haar welbeminde verbeidend.

Dan, tot haar ontzetting, nadert een leeuwin de nabijzijnde bron om haar dorst te lesschen, nadat zij zich tegoed gedaan had aan haar prooi, getuige het bloed, dat van haar muil drupt. In overijde vlucht verliest Thisbe haar sluiers, welke de leeuwin in stukken scheurt. Juist heeft deze zich verwijderd als Pyramus opdaagt om, inplaats van zijn geliefde te ontmoeten, o schrik!, de bebloede stukken van haar sluiers te vinden, welke, gezien ook de sporen in het zand, het vreeselijk vermoeden wettigen, dat Thisbe ten prooi moet zijn geworden aan een verscheurend dier. In wanhoop over zijn daad, het meisje overreed te hebben in den donkren nacht zich buiten te wagen, en alzoo oorzaak te zijn van dit groot onheil, stort hij zich in zijn zwaard.

Onderwijl heeft Thisbe het oogenblik gunstig geacht haar schuilplaats te verlaten, verlangend naar hem, die zeker reeds te vergeefs naar haar uitziet. Op de afgesproken plek gekomen, vindt zij den jongeling badend in zijn bloed, op haar schrille jammerklacht nog eenmaal de oogen opslaand om die daarna voor altijd te sluiten. Haar smart kent geen grenzen, zinneloos grijpt zij het bebloede zwaard om in den dood met hem vereenigd te zijn, wiens leven haar boven alles dierbaar was en van wien zij niet wil zijn gescheiden.

Beider bloed vermengt zich aan den voet van den *moerbeïboom*, welke diende ter aanduiding van de plaats hunner samenkomst. De blanke vruchten van dezen boom zouden voortaan *donker gekleurd* zijn, ten teeken van weedom en rouw over het droevig lot van Pyramus en Thisbe.

F. W. DRIJVER.

Foto C. Steenberg.

DE STAD THOLEN.

DE GROOTE MARKT. OP DEN ACHTERGROND DE GROOTE- OF O. L. VROUWEKERK.

DE STAD THOLEN.

(Slot).

NOG altijd, als van de vroegste tijden af, is Tholen alleen door den overtocht van het veer met pont of boot te bereiken. Zooals ook de Spaansche troepen deden, toen die in 1575 onder Mondragon van Bergen-op-Zoom naar Zierikzee trokken, en zich bij Tholen van de in beslag genomen ponten bedienden. Reeds vijftig jaar lang droomt Tholen van een brug die het met den vasten wal zal verbinden, maar de stad kan de inkomsten van het veer niet goed missen.

Langs de Eendracht en voorbij het aardige haventje wandelen we het stadje binnen met zijn hobbelige straatkeien en nauwe straten, wier plan nog hetzelfde gebleven is als in de 16de eeuw. En links, tegenover de grappig-kleine vischmarkt, zien we al dadelijk een mooi, oud trapgeveltje met prachtig smeedwerk op den top. Een minuut later staan wij op de Hoogstraat, het oudste deel van de stad, en onze blik wordt aanstonds getrokken naar het mooie stadhuisje, dat omstreeks 1460 van z.g.n. witten arduin in Oudhollandschen Renaissancestijl is opgetrokken. Want bij den grooten brand van 1452 was ook het stadhuis vernield. Bovenop de kanteelen zitten vier steenen leeuwen, dat zijn de stadsleeuwen uit het wapen van Tholen, die elk een vaantje vasthouden. Oorspronkelijk schijnt het plan bestaan te hebben den voorgevel nog te versieren met de beelden van Tholens voormalige

heeren en vrouwen. Maar op de baldakijns met ijzeren haken zijn de beeltenissen van Jan van Beaumont, Jan van Blois, Guy van Blois, Frank van Borselen en van hun gemalinnen Maria van Soisson, Machteld van Gelre, Maria van Vlaanderen en Jacoba van Beieren nooit verschenen. Op het front van het gebouw rust een zeskantig torentje, dat in het laatst van de 16de eeuw van een klokkenspel is voorzien, hetwelk uit den kerktoren daarheen werd overgebracht; de thans aanwezige klokken dateeren uit de eerste helft der 17de eeuw. Nog een andere bezitting van de kerk ging op het stadhuis over: in 1495 kocht de magistraat van haar een schilderij van Het Laatste Oordeel aan, een merkwaardig stuk, dat in de voorzaal, toen daar de schepenenbank haar vier-schaar hield, vlak tegenover de zitplaats der gezworenen hing, — en dat de stadsregering enkele jaren geleden voor f 250 aan het Rijksmuseum heeft verkocht!

De tegenwoordige vergaderzaal van den gemeenteraad was vroeger de Schepenzaal en een gewijde plaats, waar op St.-Servaasdag bij het veranderen der Wet door den deken of een der kanunniken de H. Mis gelezen werd.

De pui van het stadhuis is in 1758 vernieuwd door Nicolaas Muts, steenhouwer te Middelburg, en toen in hardsteen uitgevoerd. In de pilasters van de pedestals is links het wapen van Tholen, rechts dat van Schakerloo aangebracht. Op het middenvlak ziet men het wapen van Zeeland naast een leeg schild. Volgens een vroeger ontwerp, op het archief van Tholen aanwezig, had men als vierde wapen dat van Oranje-Nassau willen aanbrengen. De wapens zijn alle gebeiteld van ingelaten wit marmere.

Dezelfde Nicolaas Muts heeft ook in 1758 de tegenwoordige hardsteenen pomp op de Groote Markt vervaardigd ter vervanging van den, reeds herhaaldelijk gemoderniseerden, „schoonen” gemetselden „bornput” met wip, die dagteekende van 1498. Op die Groote Markt hebben de van turf en pektenonnen opgebouwde vreugdevuren gebrand bij de inhuldiging van Filips van Bourgondië, Karel den Stouten en Filips den Schoonen.

Tholen bezit nog oudere gebouwen dan zijn stadhuis van 1460. De heer A. Hollestelle, oud-archivaris van Tholen, vestigde mijn aandacht op het huis in de Dalesche straat no. 21, waarin hij het middeleeuwsche huis van Sophie van Dalem, de minnares van Jan van Blois, meent te herkennen. Blijkbaar is Dalem de naam geweest van het huis van Sophie, want in de lijst der op 14 Maart 1415 te verkoopen tienden wordt de Dalempolder aangeduid als de „Polder achter Dalem.” Inderdaad ligt de polder juist achter dit huis, en strekt zich links en rechts daarvan even ver uit, tot aan de zijstraten het Achterom en de Bouwendam (d.i. bebouwde dam). De voorgevel van het huis is nog zoo goed als ongeschonden, en onder de verflaag die een gedeelte daarvan bedekt (ook het gebeeldhouwde kopje boven de voordeur) zijn de oude baksteen en zandsteen nog goed te onderscheiden. Nu is in het huis een graanwinkel gevestigd, de kamer rechts daarvan vormt den rechtervleugel van de woning. Kamer achter den winkel is een kamer, die door een glazen zijwand daarvan gescheiden is; overal zijn balken zolderingen. Het meest verraste mij het

Foto C. Steenberg.

GRAFSTEEN VAN GUY ANTONISZON VAN BLOIS († 1527) EN ZIJN ECHTGENOOTE DINGENA ASSEMANS IN DE O. L. VROUWEKERK.

kijkje dat ik, staande op den drempel die van den winkel naar de gang leidt, had op den gewelfden boog en de steenen wenteltrap naar boven, en op de oude keuken aan den voet der benedentrap. Ook de laaggewelfde kelder was zooals men die in middeleeuwsche sloten aantreft. Bij den ingang daarvan zien wij nog de scharnieren hangen van een deur die toegang moet gegeven hebben tot een vertrek dat in later tijd werd dichtgemetseld.

Nog op een ander oud interieur, of juister: deel van interieur, was de heer A. Hollestelle zoo vriendelijk mij te wijzen. De huizen no. 258 en 259 in de Kerkstraat hebben ieder tot zolder de helft van de houten zolderbekapping der voormalige Kleine Kerk, waaraan de straat haar naam ontleent. Deze bekapping, waarbij houten pinnen den dienst van spijkers doen, is een gelijksoortige als ik ze in het stadhuis van Zierikzee en in de kerken van St.-Maartensdijk en Brouwershaven zag. Onderaan de houten bogen bevinden zich steenen gebeeldhouwde engelkopjes, voorzoover de bewoners ze namelijk niet weggehakt hebben. Aan den buitengevel van de huizen, of beter van de dubbele huizing, is nog duidelijk de spitsboogvorm der voormalige kerkvensters te zien, al zijn deze nu dichtgemetseld.

Bleef dus van de Kleine Kerk slechts een armzalig overschot bewaard, nog mag Tholen roem dragen op zijn schoone 15de eeuwse O.L. Vrouwekerk, grootendeels van gehouwen steen opgetrokken, die vooral in het transept een rijkdom van architectuur vertoont. Haar geschiedenis gaat terug tot het jaar 1404, toen Hertog Albrecht van Beieren de parochiekerk of vierde kapel van Tholen, gesticht ter eere van de H. Maagd, verhief tot Collegiale kerk, en bij haar de kapel van Schakerloo met al haar voordeelen inlijfde. De gezamenlijke inkomsten van beide kapellen strekten tot levensonderhoud van het kapittel van negen kanunniken. De benoeming van den deken dien zij uit hun midden kozen, moest worden bekrachtigd door den bisschop van Luik, onder wien Tholen kerkelijk stond. Echter konden de burgers niet, zooals elders, in geestelijke aangelegenheden voor de rechtbank van het Luiksche bisdom gedaagd worden, maar alleen voor het hoogaltaar van hun kerk. Deze keur was bij de indijking van den vijftienhonderd-gemetenpolder aan de kerk geschonken.

Niet weinig werd de luister der Thoolsche kapittelkerk verhoogd door de stichting van de Gulden Mis in 1489. Toen schonk Matheus de Houwert aan het kapittel een stuk zaailand, van welks opbrengst de Gulden Mis jaarlijks „met alle zijne ceremoniën en onder het luyden der klokken” gevierd zou worden. Uit deze woorden moet men opmaken dat in Tholen wel veel werk gemaakt werd van deze H. Mis, die in den grauwen wintermorgen — zij valt steeds tusschen 14 en 21 December — met veel licht en groote plechtigheid werd gezongen tot vereering van de Menschwording van Christus in den Schoot van Maria. Dan werd in de kerk een spel gespeeld, voorstellende hoe Gabriël aan Maria de Boodschap bracht, waarbij ten slotte vanuit de hoogte met veel licht een nagemaakte duif werd neergelaten, die den H. Geest voorstelde. Dit mysteriespel kon op vrij eenvoudige wijze worden uitgebeeld, maar als Tholen de Gulden Mis vierde „met alle ceremoniën”, dan moet er van de vertooning ook veel werk gemaakt zijn. Mogelijk timmerde men er voor die gelegenheid wel een stelling in de kerk, waarlangs niet alleen de duif, maar ook de engel Gabriël neerdaalde, zooals te Leuven gebeurde. Dat de Gulden Mis, die wij in de bisdommen Utrecht en Haarlem betrekkelijk weinig aantreffen, te Tholen bestond, is begrijpelijk omdat zij vooral door reizigers en schippers wordt bijgewoond. De volksoverlevering zegt namelijk dat wie de Gulden Mis bijwoont, het geheele jaar van ongelukken bevrijd blijft.

Nog treft ons de geweldige omvang der Thoolsche O.L. Vrouwekerk, al heeft zij haar drie kapellen tegen het Oostelijk einde van het priesterkoor, evenals het in 1561 gestichte „Heyligh Graf” in den loop der tijden verloren. Maar zelfs nu nog is de kerk veel te groot voor het tegenwoordige gebruik der Hervormde Gemeente die haar in 1578 of 1579 in bezit nam; daarom is het vroegere priesterkoor ervan afgescheiden. In ongestoorde rust liggen hier de oude graven, waarbij in steen gebeitelde hostiekelk en crucifix de rustplaatsen der vroegere priesters aanduiden, de wapens met bijschriften die van de Thoolsche edelen. Vooral van de natuurlijke afstammelingen uit het geslacht van Blois, die nog lang nadat Guy van Blois in 1397 bij zijn voorvaderen in de kerk te Valenciennes was verzameld, het ambt van baljuw of rentmeester van het leen of ambacht van Tholen bekleedden. Deze allen rusten met hun huisvrouwen in het priesterkoor der Thoolsche O.L. Vrouwekerk, te beginnen met Guy van Blois, bijge-

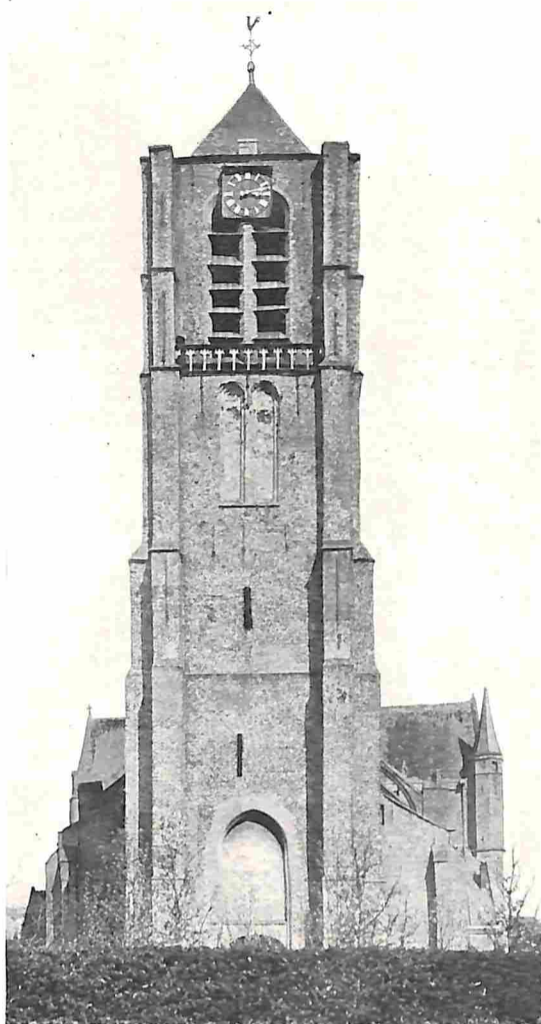

Foto C. Steenbergh.

DE STAD THOLEN.
TOREN VAN DE O. L. VROUWEKERK.

naamd de groote bastaard, die in 1421 onder de verheven tombe met de acht schilden werd bijgezet, tot en met diens laatsten afstammeling Guy Anthoniszoon, overleden in 1527, wiens sierlijk gebeitelde grafsteen de mooiste van alle is.

Hier en daar, waar van de zuilen de kalk is weggebrokkeld, komt de oude muurschildering in donkerroode kleur weer te voorschijn. Het ware te wenschen dat er nog eens geld beschikbaar kwam om die kalklaag verder te verwijderen.

Ik weet niet of het tegenwoordige Tholen wel beseft, welk een juweel van middeleeuwsche bouwkunst het in zijn kerk bezit. Ik zou het betwijfelen als ik denk aan de blinkende streepen van teer en grijze verf die ik dezen zomer aan de buitenzijde van het koor getrokken zag, die aan de warmroode steen alle kleur ontnamen. En aan de verflodders die tusschen het fijne loofwerk van de kapiteelen waren aangebracht. Met welk doel? 1)

In het algemeen gaat de stad er in schoonheid niet op vooruit. Bij elk nieuw bezoek ziet men aardige oude huisjes gemoderniseerd en ouderwetsche deftige heerenhuizen afgebroken of hopeloos verknocid. En wat er voor in de plaats komt, heerenhuizen, villa's of arbeiderswoningen, het is alles even leelijk en banaal.

Maar het is een troost bij een wandeling om de stad, over de walletjes en door de boschjes, telkens het schoone profiel der kerk te zien oprijzen, hoog boven de nieuwe, geglazuurde gevels uit, en zij alleen is een bedevaart naar het stille stadje ten volle waard.

Dr. C. CATHARINA VAN DE GRAFT.

1) Nadat ik dit schreef, is men ook begonnen het rijk getraceerde front van het transept onder een dikke laag verf te zetten, zie Ierseksche en Thoolsche Courant van 28 Juli 1917.
Overneming verboden.

Spreekwoorden van Russische Joden.

Sinds het sterven in de wereld is gekomen is men zijn leven niet meer zeker.

Verstand zonder geluk is als een ongeslepen diamant.

Als men zich schaamt krijgt men geen kinderen.

Met God mag men niet spotten, want ten eerste mag men het niet en ten tweede laat hij het niet ongestraft.

Een geheele dwaas is een halve profet.

H.

Foto C. Steenbergh.

DE STAD THOLEN.
KOOR VAN DE O. L. VROUWEKERK.

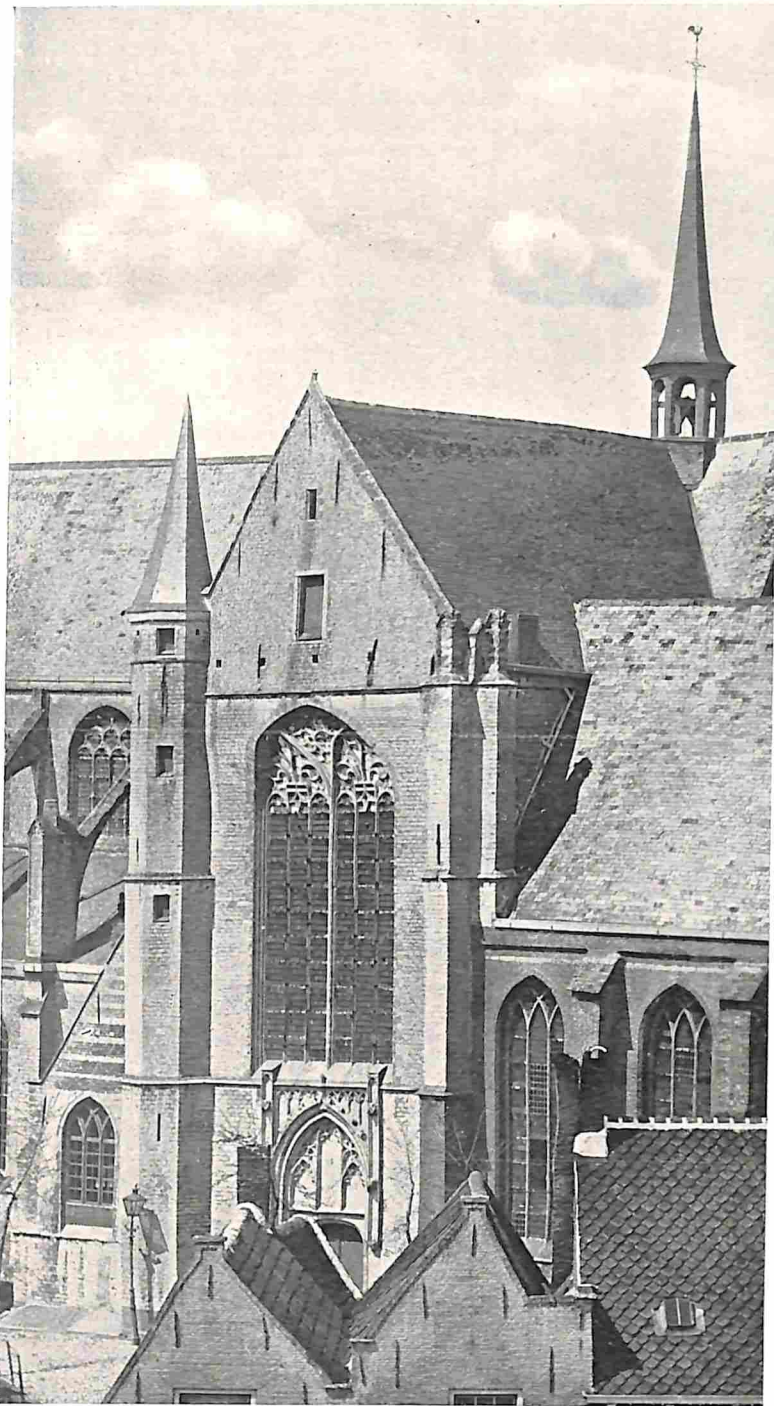

Foto C. Steenberg

DE STAD THOLEN.

FRONT VAN HET TRANSEPT MET HOOFDINGANG DER
O. L. VROUWEKERK.

DE DERDE ONTMOETING.

(Slot).

DIT alles, wat voor sommige menschen belangrijke gebeurtenissen kunnen zijn, maar het niet waren voor Judith Matheson, is tien jaar geleden.

Judith had haar leven niet veranderd. Ze behoorde tot die eerlijke karakters, die de dingen beschouwen naar *eigen* inzicht. De scheiding had haar geen verdriet bezorgd, dus veinsde ze geen verdriet, ze had geen verlangen om te hertrouwen, dus leefde ze betrekkelijk teruggetrokken. Uiterlijk was ze niet veel veranderd: hetzelfde kalme, koele gezichtje was het, — alleen zou men meer gevoel in de oogen kunnen waarnemen.

Van Jacques had ze niets meer gehoord. Ze waren overeengekomen elkaar te schrijven (waarbij oom Belmont als „postillon d'amour" zou dienst doen), als ze elkaar iets te schrijven hadden. Dit scheen niet het geval geweest te zijn, dus wisten ze ook niets van elkaar. — Merkwaardig weinig dacht Judith aan hem; het scheen wel, of hij voor haar niet bestaan had. Of ze was te jong geweest om Jacques te kunnen begrijpen en liefhebben, óf ze behoorde tot hen, die blasé geboren worden.

Maar de „andere" man, die Judy gelukkig zou moeten gemaakt hebben, was nog niet verschenen. —

Judy leest de krant. De Oorlog is afgewerkt en ze is eindelijk ná Kunst en feuilleton bij de advertenties beland.

„Lanfred Ducas, alles is Lanfred Ducas tegenwoordig. Vanavond speelt hij Escamillo in Carmen...."

Er wordt luid en gebiedend gebeld.

„Cathy". Judy glimlacht. Ze moet altijd lachen als ze aan Cathy denkt, het Iersche meisje, met wie ze op de boot had kennisgemaakt, ruim tien jaar geleden. Zij en haar broertje Don, die een jaar ouder was, speelden ondanks hun jeugdigen leeftijd zowat eerste viool aan boord. Origineele kinderen waren het, van zeven

en acht jaar. In 't begin van den oorlog waren ze met hun vader, den geleerde O'Brijna naar Holland gekomen en de kennismaking met Judith Matheson was weer aangeknoopt en voortgezet.

De deur werd zacht geopend en een aardig meisjesgezicht keek om den hoek. Het was Cathy.

„Goedenmiddag," zei ze kort en verscheen toen heelemaal, op den voet gevolgd door een jongen man.

„Je moet me niet in de rede vallen, Don," begon ze snel, „maar", — en hier wendde ze haar interessant gezichtje naar Judy, die lachend opkeek, „wat ik nu ga vertellen is héél belangrijk."

Don kuchte en zijn geestige oogen keken om beurten naar Judy en zijn zusje. Daarop maakte hij een welsprekende beweging met zijn armen, handen en schouders, als wilde hij daarmee zonder een woord te zeggen zooveel te kennen geven als: Laat haar in godsnaam uitspreken; er is anders niets met haar te beginnen. —

Cathy liep naar den haard, zette haar eene voet op den rand en nam een redenaarshouding aan.

„Het is alléén Lanfred Ducas. — Je weet hoe papa is, hè? Alles is studie en wetenschap, daarbuiten bestáát eenvoudig niets. Don moest studeeren, *ik* moet studeeren —" Don knikte met het hoofd als in stille berusting, terwijl zij even schuin naar Judy keek met een ondeugende schittering in zijn donkerblauwe oogen. —

„Ik vertelde je dat ik naar de tooneelschool wou, hè?" ze wachtte geen antwoord, maar sprak vlug door.

„Vanmiddag gesprek gehad met papa — ik moet staatsexamen doen en dan letteren gaan studeeren — *let-te-ren* Judy," ze hief de energieke hand op, als om den hemel tot getuige aan te roepen. „en ik zei: *nooit* papa, zoolang als er gras groeit en water stroomt". Hier daalde haar hand en maakte een waterpas beweging.

„Nòòit", herhaalde Don met nadruk.

„We lezen natuurlijk alle tooneelkritieken," vervolgde Cathy, „en bezoeken in de pauze altijd de artisten."

Judy trok even de wenkbrauwen op. Ze begreep wat het voor den vader, den deftigen geleerde, moest zijn, om zulke kinderen te hebben.

„Nu mogen we al in veertien dagen niet naar de opera of comédie; we léven niet meer, Judy," de rechterarm werd met een zwaai opgeheven en viel slap neer, „we zijn als Jozef in den kuil..."

„t Haalt er nog niet bij," mompelde Don.

„We lezen overal van Lanfred Ducas, van zijn meesterspel en prachtige stem en *wij* hooren niets. Papa heeft geloof ik het tweede gezicht gekregen in den laatsten tijd, want hij weet precies wat we uitvoeren. Als we een voet buiten de deur gezet hebben, weet hij waar we geweest zijn. Wel interessant in zijn soort, maar hevige lastig. En we dūrven eenvoudig niet naar de opera te gaan."

„Wel", Judy trachtte even de opgewonden jonge stem te onderbreken, „dan gaan jullie met mij mee, ik inviteer jullie." Er zat iets van den kwajongen in Judy.

„We hebben ons woord gegeven niet naar den schouwburg te gaan," zei Don plechtig, terwijl in zijn oogen, die nooit ernstig waren, lachlichtjes flonkerden.

„Jij — maar ik niet," protesteerde Cathy.

„Ik eigenlijk ook niet," Don keek Judy onschuldig aan, „ik beloofde — met geestelijk voorbehoud."

Judith, die in Cathy werkelijk eenig talent voor het tooneel meende te bespeuren, was heelemaal op haar hand.

„Ik noodig jullie voor vanavond uit," zei ze, „maar op voorwaarde, dat jullie *niet* in de pauze naar de artisten gaan."

„We beloven", klonk het.

„Zonder geestelijk voorbehoud?"

„Ja."

* * *

Ze gingen dus naar de opera. Judy, in deftig donker zijden avondtoilet, waarboven het kortgelokte kopje heel onconventioneel uitstak, Cathy en Don ieder aan een kant, leken met zijn drieën weggelopen kinderen. Ze lachten dikwijls of stootten elkaar ongemotiveerd aan.

„Jullie moet je netjes gedragen," zei Judith opeens, „om je vader te bewijzen, dat je uit kunt gaan", en ze liep heel recht door, in mislukte poging om „oud" te lijken.

„Ja, 't helpt niets hoor," Don trok even aan haar zijden shawl, „je blijft toch altijd our little Ju," en op een bestraffenden blik uit Judith's oogen barstte hij in lachen uit.

Ze hadden goede plaatsen. Cathy en Don gaven in Iersch dialect allerlei opmerkingen over de menschen ten beste, scherp en geestig dikwijls, en Judith trachtte, „om het fatsoen te redden" een stalen gezicht te zetten. Maar die kinderen zagen alles en daar aanstellerij een veel voorkomend gebrek is bij uitgaande menschen, hadden ze ruim stof tot allerlei rake gezegden. Velen keken naar hun innemende, vroolijke gezichten, vooral naar Cathy, die niet zoozeer knap als wel heel aantrekkelijk was.

Eindelijk klonk het tooneelbelletje en het gordijn ging op. Judith had nog geen rust.

„Hij is Escamillo, weet je en die komt pas later. *Dit* kan ons allemaal niets schelen", fluisterde Cathy.

„Carmen is anders heel goed, daar moet je ook op letten," vond Judith.

„Haar stem is prachtig, maar ze speelt te stijf," zei Don.

— Eindelijk verscheen dan Escamillo en de zaal daverde van stormachtig applaus voor den verschenen Lanfred Ducas.

Maar Judith voelde ineens haar hart als stilstaan. Die man —

daar — Escamillo — Lanfred Ducas — *dien* zou ze kunnen liefhebben! Het was of hij haar aankeek, één oogenblik, en ze voelde dat ze gevonden had den „ander”, waar Jacques van gesproken had. Zijn oogen leken wel wat op die van Jacques, maar in deze lag een oneindige rust, welke hij nooit bezeten had. En dan de kracht van de kin en de uitdrukkingvolle mond!

„What is the matter, Judy?” fluisterde Don, en aan het ontstelde gezicht van den jongen begreep ze, dat ze er werkelijk ontdaan uit moest zien.

Cathy merkte niets; met verheerlijkt gezicht keek ze naar het tooneel.

„Niets Don, werkelijk niets.” Judy schudde energiek het hoofd en met inspanning herkreeg ze haar zelfbeheersching. Maar wat er niet allemaal bliksemsnel door haar gedachten ging! Ten eerste wilde ze hem in de pauze gaan bezoeken. 't Was werkelijk een tweestrijd tusschen de oude, verstandige Judy en de nieuwe Judy. — Gekheid Judith, zoiets kan je niet doen. — Jawèl. Hoe kan ik hem anders te spreken krijgen? — Maar wát zou je hem moeten zeggen? Dat hij mooi speelt? Een goede stem heeft? Dat hoort hij honderdmaal. Je gaat niet, Judith. — Maar ik kán dien man niet vergeten, nooit, nooit meer.

— Wees verstandig Judith, men ontbrandt niet ineens in liefde. — Ach, never mind all that, ik *ga* naar hem toe.

En intusschen keek ze voortdurend naar hem. Het was niet zijn knappe gestalte, niet zijn stem en spel, neen, het was dat ééne oogenblik dat zijn rustige, klare oogen haar hadden aangezien.

Judy voelde een haar onbekend onvoldaan gevoel. Tot nog toe had ze alles kunnen motiveeren en nu scheen alle logika zoek te zijn.

* * *

Het scherm zakte. Er was pauze. „Nu gaan we naar hem toe,” riep Cathy.

„Ja”, zei Don beslist, „dit is een buitengewoon geval, Judy, dat moet je toestemmen.”

„Dan ga ik eerst.” Judith was al opgestaan. „Ik kan jullie niet laten gaan, voor ik zelf weet wat voor man het is,” zei ze diplomatiek.

De kinderen klaptten in de handen van plezier en de menschen keken verwonderd om.

„Stil,” zei Judith lachend, en ruischte toen statig heen.

„Mrs. Lang,” schreef ze op een carte, die ze aan een bediende gaf voor Lanfred Ducas. Haar eigen naam te zetten, vond ze gewaagd. — Ze moest zichzelf bekennen dat ze zenuwachtig was.

De knecht kwam spoedig terug.

„Monsieur ontvangt niet, mevrouw.”

„Dank u,” zei Judith en verborg haar teleurstelling dapper, alweer bedenkend hoe ze hem dán te spreken kon krijgen.

De rest van den avond bedacht ze een plan — ze zou hem schrijven; en ze stelde bij zichzelf den brief al op. De kinderen waren niet over hun verdriet heen te krijgen den kunstenaar niet gesproken te hebben.

Judith bracht ze thuis in haar auto, met de belofte nog eens haar best te zullen doen en kwam eindelijk aan haar eigen huis.

Het eerste wat ze deed, was den brief te schrijven. Dit ging gauw — Judith maakte zich hierover niet veel scrupules. Ze schreef, zooals ze op dat moment dacht — maar in zijn soort was de brief voor een mensch, die altijd logika vasthoudt, vrij bespottelijk. Misschien was dit toch heel goed. Het origineele, het wèrkelijk gevoelde, faalt nooit, al mist het ook alle „methode”. Ze onderteekende met haar eigen naam. De brief werd den volgenden morgen gepost en dien avond had Judith antwoord.

Toen de meid met een brief binnenkwam, wist Judith dat het „het” antwoord moest zijn.

De brief was getypt en de onderteeking „Lanfred Ducas”, waar Judith

op studéerde, van een nietszeggend handschrift. Er stond alleen in, dat Lanfred Ducas den volgenden dag 's morgens om elf uur Mrs. Matheson zou komen bezoeken....

* * *

Het is elf uur van den volgenden dag.

Judith is vroeg opgestaan, heeft paardgereden en zit met hoogerooden kleur bij het raam.

Ze heeft een goede rit achter den rug en is niet van plan zich nerveus te voelen. Zij, natuurkind every inch, dééd niet aan die malligheden en als ze zich eens op zoiets betrapte, deed ze haar best het „weg te motiveeren.” — Wat ze moet zeggen tegen Lanfred Ducas, weet ze niet. Ze heeft soms even het gevoel, dat ze een belachelijken brief heeft geschreven en dat die zanger, die waarschijnlijk veel brieven zal krijgen, op de hare is ingegaan, omdat die misschien origineel was.

Ze leunt het hoofd in de handen en kijkt uit het raam. De Amsterdamsche gracht is stil en deftig als altijd, en Judith spitst haar gehoor, of ze geen auto of rijtuig hoort aankomen. Het is al elf uur gewéést.

Judith springt op.

Daar staat een man — hij is door de andere kamer binnengekomen, ze ziet het aan de nog bewegende portière — en die man is Lanfred Ducas, maar hij is óók....!

„Goeden morgen, hoe gaat het sinds gisteren?” zegt een stem op eenigen afstand achter haar.

„Dat was de derde ontmoeting gisterenavond in de opera, jij in de stalletes en ik op 't tooneel. En die was wèrkelijk van beteekenis, hoor. Je wist het wel, tien jaar geleden.”

Hij blijft staan waar hij is, een krachtig gebouwde man, met een machtig gezicht en rustige heerschsoogen, — en het is Jacques, Jacques! dien ze niet eens herkend heeft! Jacques, met wien ze (lf weken getrouwd is geweest en dien ze een heelen avond heeft aangekeken, zonder te herkennen.

Judith schaamt zich, voor 't eerst van haar leven misschien, en zwijgt. Ze weet dat ze dezen man liefhebben kan, maar dat die brief alles onmogelijk heeft gemaakt.

„Kun je me niet eens goeden morgen zeggen?” vraagt hij met een zachtenlach.

„Zou je ook gekomen zijn, als ik dien brief niet geschreven had?” vraagt Judith op den man af.

„Welken brief, kind?”

„Ik stuurde er een naar den schouwburg.”

„Die lees ik nooit. Ik heb iemand voor de correspondentie, dus krijg ik alleen in handen wat belangrijk is. Ik kom hier bij je, omdat ik niet anders kán. — Maar waarom schreef je niet aan oom Belmont?”

Ze zwijgt.

„Wat schreef je?”

En Judy zegt op, als een schoolmeisje, wat er in den brief stond.

Het staat woord voor woord in haar geheugen gegrift, dus kan ze zich niet vergissen.

Jacques luistert onbewegelijk toe; hoewel de humor van het geval hem een oneindige pret bezorgt, houdt hij zich zoo ernstig mogelijk.

„Als ik nu weer tien jaar wegga, zou je me dan weer niet herkennen?” vraagt hij.

„Misschien niet,” zegt Judy gelaten.

„Dan moet je maar bij me blijven. Want het zou jammer zijn, als ik *jou* dan ook eens niet meer herkende, hè?”

En zonder haar antwoord, dat hij toestemmend wéét, af te wachten, ondergaat heel zijn ernstige persoonlijkheid een verandering en éven is hij weer de kwajongen van tien jaar geleden, als hij met een sprong op de rugleuning van haar stoel gaat zitten en zegt:

„En dan gaan we vanavond dat concert spelen, waar je toen niets van kende; we zullen nu den *tijd* hebben om 't in te studeeren, he?!”

JOOST ELLIS.

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS DER VOORMALIGE WEST-FRIESCHE MUNT AAN DE WESTERSTRAATTE ENKHUIZEN.

De gevel — met uitzondering van het benedengedeelte — is van 1611. Boven het middelste kozijn een afbeelding van Prins Maurits; tusschen de vensters de wapens van West-Friesland en Enkhuizen.

EEN ARISTOCRAAT.

ZIJ behoort tot de upper-ten onder onze wilde flora, tot de familie der orchideeën en zelf vormt zij een der voornaamste leden dier groep. Haar verblijfplaats is te midden van waterbezie en wollegras, van havikskruiden en wederik op een moerassig, veenachtig weilandje, waar oranjetipjes en nommervlinders rondfladderen en blauwe libellen zich zonnen met uitgestrekt lichaam, hangend aan wiegelende grassprietten. Daar staat zij met tientallen en ontplooit haar vreemd gevormde bloemen, die tijdens den bloei precies een halve draai maken, zoodat wat in den knop boven, in de geopende bloem ten slotte onder is. Daar tracht zij haar elegante, losse bloempluimen omhoog te heffen boven het gras (zie de afb. hiernaast) en koestert zij zich in de warme Juni-zon.

Maar toch, wie *platanthera* op het mooiste wil zien, moet deze orchidee niet over dag een bezoek brengen, dan moet zij den strijd aandoen met te veel concurrenten en zinkt het verijnde aristocratische ding in het niet bij zulke plebejers als kartelblad en margriet. Maar kom eens 's avonds, als de zonnebol is neergezonken en loome warmte natrilt boven de weide, als de zoemende insecten verdwenen zijn en de vlinders zich te rusten gezet hebben met toegeslagen vleugels op de een of andere bloem. Dan zijn de concurrenten verdwenen. Moede van den langen, heeten zomerdag heeft de een het hoofdje neergebogen naar den grond en de ander heeft de bloembladjes, die straks te lichten en te flonkeren stonden in 't zonnelicht, zorgzaam toegevoegd om het kostbare stuifmeel te behoeden voor den dauw van den nacht.

Dan herneemt *platanthera* haar rechten. Fier draagt zij het hoofd, zich bewust van haar schoonheid en naarmate uit het Oosten de duisternis nadert en sluier na sluier over de velden uitspreidt, is het of *platanthera* lichter en lichter wordt, tot 't ten laatste is alsof zij zelf te schitteren staat te midden van de droomende natuur.

Dan ook is het dat zij begint het heerlijke parfum uit te stralen, dat haar den naam heeft bezorgd van welriekende nachtorchis, het parfum dat herinnert aan vanille en kruidnagelen en nog heel wat Oostersche geuren meer. Onzichtbaar voor het oog trillen de geurgolven van haar uit en verspreiden zich tot ver in 't rond en zij lokken de groote nachtvlinders die nu rondfladderen door het duister. Dat is juist de bedoeling van *platanthera*, want zij heeft die nachtelijke bezoekers nodig om haar stuifmeel over te brengen naar andere *platanthera*'s en zij belooft de overbrengers rijkelijk met den honig uit haar lange spoor.

Eerst wanneer zoo'n *platanthera* bloempje zijn plicht volbracht heeft, d. w. z. wanneer het zelf bevrucht is en het eigen stuifmeel heeft afgegeven, verwelkt het en staakt het met het voortbrengen van den wonderen geur. Dat is de reden waarom deze orchidee zoo bijzonder geschikt is voor een klein, teer bouquetje in de kamer (afb. op blz. 465). Dagenlang blijven de bloemen daar haar frischheid behouden en dagenlang gaan zij voort iederen avond opnieuw de kamer te vullen met haar vreemden, geheimzinnigen geur. M.

UIT HET ZIELELEVEN DER DIEREN.

KATTENVERSTAND.

OVER het algemeen denkt men, dat een kat veel minder verstandelijk is aangelegd dan een hond. Oppervlakkig is deze uitspraak zeker! Verstandelijk denken, beschikken over de som der ervaringen naar menschenlijken trant, — zou men daarvan in den gewonen zin wel mogen spreken bij dieren? Is het mogelijk twee ongelijksoortige wezens als hond en kat wat dit betreft met elkander te vergelijken? Want naar afkomst en aard toch behooren beide dieren tot verschillende families, lichamelijk zijn ze geheel anders toegerust en hun karakters loopen vaak ver uiteen.

Denken we maar eens aan de indrukken, welke een hond door middel van zijn fijn ontwikkeld reukorgaan kan opdoen, naast de onbeholpen manier, waarop de kat iets langs dien weg vermag waar te nemen; hoe de laatste als nachtdier zelfs op den tast een weg vindt, welke voert naar zijn bijzondere jacht — en andere avonturen, terwijl de hond de dagverdeling van zijn meester moet volgen, hem vergezelt op zijn pad of deelt in het gezinsleven. De hond is kameraad of onderworpen dienaar met een open karakter, — de kat volgt zelfgenoegzaam haar eigen weg, is de zich aanpassende vleier, een stelselmatige egoïst en overigens een onafhankelijke wijsgeer, droomerig en gesloten van aard.

Het is uiterst moeilijk een blik te werpen in de kattenziel, ofschoon er toch schijnbaar zooiets bestaat als een dagelijksche

EEN ARISTOCRAAT.
PLATANTERA BIFOLIA
BOVEN HET GRAS.

omgang van den mensch met dit dier. Wie de kat gadeslaat in haar leven binnen- en buitenshuis moet tot de overtuiging komen, dat ze een dubbel-leven leidt. Werkelijk voelt in 't algemeen een kat bitter weinig voor den band, die haar als huisdier aan u binden moet, haar denk-leven schijnt zich te bepalen tot het materiele, de warmste plek in uw huis, de zachtste ligplaats of haar geliefkoosd hapje.

Zij wil daarvoor wel eenige doorzichtige bliken van aanhankelijkheid geven en doet dit allerbevalligst, doch de vleierij is zoo doorzichtig, het egoïsme zoo tastbaar en duidelijk, dat ge niet anders doen kunt dan haar liefkoozend voor „rakker” uit te schelden, wat Poes alweer volmaakt koud laat, mits zij haar doel bereikt ziet.

Want er is een geest van verzet in ieder kattebeest, al is het ook slechts twee weken oud, tegen uw wil, wanneer ge haar van de begeerde of alreeds in bezit genomen plek drukken wilt, ze wijkt slechts voor geweld en tracht dadelijk de verloren post tersluiks of langs den weg van vleierij weer in te nemen.

Buitenshuis hebt ge over uw eigen kat niets te zeggen. Daar volgt ze haar eigen zin, gaat eigen weg, kiest eigen moraal, — daar geniet ze als voor duizenden jaren de meest ongebonden vrijheid van beweging, slechts door bedenkingen voor de eigen veiligheid begrensd. Wat veranderen moge in de menschelijke samenleving, de kat past zich er gemakkelijk bij aan en vindt haar meest gunstige plaats om te genieten of te droomen onder een vriendelijk dak. Daarnaast weet zij onder alle omstandigheden blijvend het vrije buitenleven voor zich op te eischen, boven op het vriendelijke dak desnoods, wanneer de ruimte van erf, tuin of veld voor haar onbereikbaar zijn.

Eenmaal thuis in haar omgeving, blijft de kat trouw daaraan gehecht, verlaat die niet gemakkelijk en zal bij wegvoering daaruit zelfs flinke afstanden afleggen of groote bezwaren weten te overwinnen, om weer tot de oude haardstede terug te keeren. Een eigenaardig voorbeeld daarvan meldden de bladen in Januari nog uit Zuidwoude: „Ruim een jaar geleden werd tijdens den watersnood van den veehouder T. een kat gered, nadat deze twee weken op zolder gezeten had. 't Beestje werd naar Monnikendam gebracht

en aan het gastvrije gezin, waar de familie onderdak kreeg, ten geschenke gegeven. Nu komt er ijs in sloot en vaart en . . . op een morgen dezer dagen vroeg poes om binnengelaten te worden in de oude woning, waar het dier natuurlijk weer van harte welkom was”.

Als regel geldt, dat een kat zich hecht aan de woning, aan het huis met zijn omgeving, en niet aan de menschen, hoe goed de betrekkingen ook zijn tusschen beide partijen. Hoe is het anders te verklaren, dat een kat, die we jaren als vriendelijke huisgenoot kenden, bij een verhuizing binnen hetzelfde dorp weigerde de nieuwe woning mede te betrekken en haar oude omgeving trouw bleef, hoewel de nieuwe bewoners daarvan haar gezelschap niet wenschten. Liever bleef ze zwerfkat op en om het oude erf, dan zich aan te passen aan een nieuw huis met de vroegere huisgenooten om haar heen. We zijn ervan overtuigd, dat menige zwerfkat slachtoffer is van deze blinde en eenzijdige gehechtheid aan een bepaalde woning, hoewel we ook genoeg voorbeelden van aanpassing kennen.

Wilt ge een sterk bewijs voor het „homing instinct” van katten? We verhuisden eens uit een Zuid-Hollandsch lengtedorp naar een Noord-Hollandsch stadje. De inboedel ging per verhuishagen en poes brachten we over den ouden Rijn in een gesloten mand. In de andere dorpsheft werd die bij den beurtschipper bezorgd, die voor de overbrenging onzer levende have zou zorgen. Een week waren we al in onze nieuwe woonplaats, doch onze viervoetige vriendin was nog steeds niet aangekomen. We belden den schipper op en vernamen, dat Poes voor den aanvang der reis had weten te ontsnappen. Wel werd zij af en toe gezien in de buurt, maar ze liet zich niet vangen en bleef zwerfende. Juist dien morgen echter was het beest uit zichzelf in zijn reismand teruggekeerd, tot groote vreugde van den schipper, en daarna onmiddellijk verzonden. De overzijde van het groote water was voor onze poes terra incognita en daardoor was het dier, na vergeefsche pogingen om het oude huis terug te vinden, weergekeerd tot het eenige stuk, dat haar daaraan verbond, de reismand.

Den volgenden dag bewoog ze zich in volmaakte kalmte tusschen onze eigen lieve meubelen, lag achter onzen kachel in haar eigen mand, dronk uit haar eigen bakje en daarmede was voor haar de verhuizing vergeten.

Toch zou men verkeerd doen met te denken, dat een kat zich niet aan menschen hechten zou. Er zouden gedocumenteerde verhalen genoeg te doen zijn om te staven hoe katten, evenals andere dieren, bliken van genegenheid geven. We lazen onlangs

van de kat eener eenzaam levende, oude vrouw, welke bij het overlijden van haar verzorgster niet dan met geweld te verwijderen was van sterfbed en doodkist en als treurende zwerfkat om de oude woning een einde vond. Een ander geval meldde, hoe een kat zich zoodanig hechtte in vriendschap aan een ouden, grooten hond, dat toen de laatste blind werd, de kat hem bleef verzorgen en geleiden en na den dood van den hond verdween, om na eenigen tijd dood gevonden te worden boven in een schuur.

Juist de uitzonderingen op de schijnbaar onaandoenlijke katten-natuur zijn des te opvallender, en wie eenmaal door zijn eigen houding de afhankelijkheid eener kat heeft veroverd, gaat ongetwijfeld gunstiger over deze dieren denken. Vriendelijkheid is ook hier de sleutel tot de dierenziel, al wordt het karakter onzer huisdieren ook vaak door hun afkomst bepaald. Het maakt een groot onderscheid uit welke generatie uw kat gesproten is; er is terugval tot atavistische karakterfouten, zoowel als invloed eener goede opvoeding merkbaar in het gedrag van uw kat.

We hebben ongezeglijke, diefachtige, stijfhoofdige katten, gevaarlijk valsche, halve duivels gekend, we weten ook van een exemplaar, dat gehoorzaamde aan eenvoudige bevelen als: — In je mand! Niet op stoel! Niet naar de vogels kijken! Wel mopperde de kat onder het gehoorzamen in een onverstaanbaar taaltje tegen, doch schikte zich naar den wil van haar meesteres, die haar met zachten drang deze begrippen had bijgebracht. Dezelfde kat kon opzitten als een hond, als ze wat lekkers begeerde en wachtte dan de uitnodiging: Mooi! niet eens af. Het geluid van vleeschsnijden op een bord, de reuk van garnalen op tafel beteekende „mooi zitten” voor haar, en een hooggehouden stukje visch deed poes wel een halve minuut op haar achterpooten loopen, terwijl ze met de voorpootjes balanceerend gemakkelijk het evenwicht bewaarde. Merkwaardig was de uitwerking der woorden: — Poes, visch! op deze slapend in haar mand liggende kat. Prrr! zei ze dan, stond overeind, stapte zich rekkend uit haar mand, kwam dan met een vaartje toege-loopen en ging „mooi” zitten. Kreeg ze dan niet de beloofde visch, dan wendde ze zich met superieure minachting van u af, stapte weer naar haar mand en verwaardigde zich zelfs niet om op te kijken, als ge een tweede keer haar dacht te misleiden. Katten bezitten waardigheid.

Om een kat een kunstje te leeren dient de gewone truc, gebruik te maken van het vermogen tot het aannemen van bepaalde standen of gebaren en die stelselmatig te voorschijn te roepen door lekkernij als belooning daaraan te verbinden, zoodat voor het dier de verlangde toer vereenzelvigd wordt met het bekomen van het begeerde. Een volkssprekwoord zegt echter met veel kennis van zaken: „De kat is zoo slim zich dom te houden, uit vrees om anders tot werken te worden gedwongen”, waarin de erkenning van grootere slimheid van een kat boven een hond ligt opgesloten.

Meermalen lazten we van katten, die zich een weg wisten te verschaffen om tot hun doel te geraken en daarbij blijk gaven wel degelijk oorzaak en gevolg in hun begrip te kunnen combineren. Want een zekere techniek moet toch overwonnen worden om bv. een deurklink op te lichten met pootkracht of lichaamszwaarte, om een deureklopper te hanteeren, aan een schelkoord te trekken of op de knop van een elektrische schel te drukken, — alles om toegang tot het huis te verkrijgen, zooals ons van verschillende zijden als staaltjes van kattenvernuft werd medegedeeld. Het sterkst lijkt ons een alleszins geloofwaardig geval, waarin een oude kat geregeld met haar nagels vlug de asch onder uit een haardrooster naar zich toe wist te halen, — evenals zij het haar meesteres met een pook zag doen, — en wel met het bewuste doel om het vuur meer gloed te doen geven en zich dan daaraan met breed opgezette borst te gaan koesteren.

Een ander sprekend blijk van overleg toonde een kat, waarover in het tijdschrift „Natura” verteld werd. Gedurende een strengen winter was iemand gewoon broodkruimeltjes uit het raam te strooien voor de vogels. De kat van den huize, welke opgemerkt had hoe die voerplaats vogels lokte, verschool zich achter eenige struiken in de nabijheid der plek en deed gedurig een uitval tusschen de vogels, om soms met een der gasten als buit af te trekken. Op zekeren morgen waren de uitgestrooide broodkruimels onder een laagje sneeuw bedekt en kon men zien hoe Poes ijverig op de voerplaats de sneeuw wegkrabde en de kruimels op de sneeuw lei, om daarna haar post onder de struik te betrekken.

Een inzender in hetzelfde blad bevestigde de geloofwaardigheid van dergelijke waarnemingen, door te vermelden hoe zijn kat, nadat het jachtveld op een vogelvoerplaats haar geen buit meer opleverde, toen men in het voorjaar het voeren der vogels naliet, zelf naar die plek stukjes brood bracht, om vogels daaraan te lokken.

Gaat het hier om zelfzuchtige bedoelingen, ook waar katten blijken van affectie aan mensch of dier geven, blijkt vaak een overleg, dat ons verbaasd doet staan. Er zijn katten, die een vriendin, in klem of strik gevangen, van voedsel voorzagen, die zwerfkatten uit de buurt meebrachten naar eigen etensbak om hen zich te goed te laten doen, of een hoofdverwonding van een zusterkat door likken verpleegden. Bekend is hoe menige kat haar menselijke vrienden van den huize een gedooide muis brengt; dat is zoo haar manier om de vriendschap te onderhouden.

Doch, wat dunkt u van een poes, die uit de kamers van minder in haar gunst staande huisgenooten een hoedenborstel, een speldenkussen steelt, om het een beminde huisgenoot als geschenk te komen brengen? Zelfs het boven op tafel liggende horloge met ketting van den heer des huizes werd in den bek trap- af gesleept om als cadeautje dienst te doen. Wat dunkt u van een andere kat, welke voor haar ziek te bed liggende meesteres dagelijks in een naburige vischhal een schol of tong ging stelen en die op haar bed bracht, waar het dier tevoren haar slechts een doode muis of rat placht te offeren?

Was de gedachtengang van dit dier: Zij kan niet loopen en zal moeten verhongeren, ik zal haar voedsel verschaffen, 't lekkerste wat ik ken? En begaf de kat zich daartoe op een drukke straat, welke zij anders vermeed te betreden?

We herinneren ons uit eigen thuis een treffend geval van vrouwelijke genegenheid. Onze poes waren haar jongen afgenomen, zoodra het nest ontdekt was. Ze waren gedood en achter in onzen tuin begraven. Als iedere moeder-kat liep de oude te zoeken en te klagen. Noodlottig leed, dat nu eenmaal niet te vermijden is in een land, waar vrijwel ieder huis reeds een of meer katten huisvest, tenzij men het land aan de katten zou willen laten.

Jammer! de jonge katjes waren niet ver genoeg van huis of niet diep genoeg begraven. Poes ontdekte het kattengraf en groef een van hare doode kindertjes op.

't Gebeuren was droef en ons eigen moedertje zal nooit vergeten, hoe deze kattenmoeder met haar doode jong in den bek onze keuken binnenkwam, recht op haar, de vertrouwde vriendin toeging, het lijke voor haar voeten neerlegde en naar haar op bleef zitten kijken, onder klaaglijk gemiauw.

Inderdaad, we mogen het denkleven der dieren niet meten met menschen maatstaf, doch wie kan met voorbeelden voor cogen als de enkele hier genoemde, twijfelen aan hun bezit van verstandelijk overleg? Noem het instinct, zoo ge wilt, doch erken dat hun zieleven onze aandacht verdient, wat onze verhouding tot de dieren zelf en heel de ons omringende natuur ten goede komen zal.

G. DE GRAAF.

INSTANTANÉ.

Veel trossen hyacinten dropp'len neer
Uit ragfijn groen en vullen met hun geuren
't Exotisch wonder van hun blauwe kleuren
De Feestzaal. Licht-blij trippelt heen en weer

Schéhérazàda, en haar mondje lacht.
Dan vloeit muziek uit klagende violen,
Men danst, en tusschen 't wild beweeg, verstolen,
Zoekt zij een divan; op diens kleur'gen vacht

Vlijt zij zich neer; zoo, laag aan een der wanden
Aanziet zij rustig 't rythmische gedein
Van die in walsmaat opgeheven zijn,
En klapt van blijdschap in de kleine handen.

J. VAN ROSSEM.

EEN ARISTOCRAAT. EEN PLATANThERA-BOUQUET.

EEN NIEUW BOEK OVER JAPAN.

Japan. Indrukken van Land en Volk, door H. H. van Kol, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Met een voorrede van prof. dr. M. W. de Visser, en 75 illustraties. Rotterdam MCMXVII. W. L. & J. Brusse's Uitgevers-Maatschappij.

„DIT volk is een verrukking mijner ziel”, schreef reeds voor eeuwen de missionaris Franciscus Xaverius over het Japansche volk. Daartegenover staan anderen, die minder goed over dit van ons Westerlingen zoo zeer verschillende, in vele opzichten voor ons raadselachtige volk te spreken zijn; tot hen behoort Dr. H. ten Kate, die uitroept: „Wanneer zal ooit de waarheid omtrent Japan doorbreken! Het is of dat land en volk iederen auteur behekt”.

Een weinig behekt is, naar het ons toeschijnt, de heer van Kol óók geweest. En wij zouden niet durven verzekeren, dat hij in het door de uitgevers fraai verzorgde boekwerk, dat vóór ons ligt, „de waarheid omtrent Japan” vertelt. Trouwens, hij zelf heeft dit allerminst bedoeld; dat blijkt toch reeds uit den ondertitel „Indrukken van land en volk”. Toch hebben we hier niet te doen met vluchtige indrukken van een toerist, maar met waarnemingen en beschouwingen van een belangstellend onderzoeker, die — zooals prof. de Visser in zijn voorrede zegt — ons een dieper blik doet slaan in het leven van dit volk, dan een gewoon toerist vermag te doen.

Van Kol zelf acht zich gelukkig, dat hij niet de moeilijke taak heeft ondernomen het wondere karakter van het Japansche volk, dat zoo hemelsbreed van het onze af staat, te schetsen. Belangwekkend genoeg reeds zijn intusschen de vele merkwaardigheden, die hij in zijn boek, dat een reeks artikelen bevat, waarvan sommige reeds vroeger afzonderlijk zijn verschenen, ons over het land van de Rijzende Zon weet mede te deelen, en beziet hij volk en land misschien met een te groote sympathie, dit neemt niet weg, dat hij ons Nederlanders héél wat wetenswaardigs vertelt.

Die sympathie, wij kunnen ze intusschen wel begrijpen. Want veel aantrekkelijks, veel bekoorlijks heeft Japan, hebben zijne bewoners. En niet alleen zijne vrouwen, „de meest boeiende in de wereld”, zooals van Kol ze op een afscheidsdiner van een gezant hoorde noemen. Maar ook zijn kinderen, die steeds vroolijk doch nooit hinderlijk zijn. En zijne mannen, altijd vriendelijk en

hoffelijk. Wat zegt ge van een politieagent, die door van Kol's auto wordt aangereden en omvergeworpen, en lachend opstaat, terwijl hij zijn excuses maakt voor het oponthoud „onwillekeurig door zijn schuld veroorzaakt”?

Dat wij van Japan, dat véél van het Westen overnam en leerde, ook nog veel kunnen leeren, vooral wij Nederlanders, dat voelt ge, als ge b.v. leest, dat men op openbare plaatsen van overheidswege de volgende raadgevingen ziet aangeplakt: „Gij moet u herinneren, dat vreemde dames haar hoeden niet afnemen, zelfs niet in openbare gebouwen, en dat het hun gewoonte is arm in arm of hand in hand te loopen” (wat Japanners nooit doen). „Geen kritiek mag worden uitgeoefend, noch door woorden, noch door gebaren, op de taal, houding of kleeding van vreemdelingen”, enz.

Onze lezers zullen vooral met belangstelling lezen wat verteld wordt over Japan's landschapschoon. De steden, met de vele lage woningen, waar geen toren noch minaret naar boven wijst, zijn eentonig van uiterlijk, maar het landschap van Japan is bijna overal betooverend schoon; te betreuren valt, dat slechts enkele van de vele goede illustraties deze schoonheid in beeld brengen. De tuinen, veelal zonder bloemen, noemt van Kol smaakvol. Niet algemeen bekend is dat de bloemen in Japan nagenoeg geen geur hebben en de vruchten weinig smaak en dat de vogels er — met uitzondering van de Japanse nachtegaal — niet zingen. Groot is de piëteit voor oude boomen; nergens ter wereld vindt men zulke grillig gevormde boomen, die aan menig landschap een betooverenden indruk geven. Sterker dan in welk land ook — lezen wij — is de liefde voor de natuur den Japanner aangeboren, en gaarne wijden zij uit over de schoonheden van hun land, waarop zij meer letten dan op de menschen die het bewonen. (Juist andersom dus als bij ons).

De schrijver vertelt van de merkwaardige woningen met hun uitschuifbare wanden, hun leege kale kamers, het conservatisme der Japanners inzake alles wat de woninginrichting betreft. Maar ook van hunne zoetvloeiende taal, hun genie dat zich vooral in het kleine uit, hun schilderkunst, hun afschuwelijke muziek, hun diepgevoelde doch naïeve dichtkunst, hun schouwburgen, waar een sans gêne heerscht als ook in hun spoorwagens. En wij lezen, dat men in Japan geen „mode” kent, dat de kimono's der dames alleen aan de binnenzijde rijk versierd zijn, zoodat slechts de huisgenooten het zien, dat de vrouwen hun leeftijd nooit verbloemen, dat zij ons schaamtegevoel voor naaktheid niet kennen, doch zich ergeren over het Westersch décolleté.

Dit alles en nog veel meer, waaruit zoo duidelijk blijkt, hoever dit volk reeds in uiterlijkheden van ons afstaat, — wat de uiterlijkheden betreft, wordt de afstand echter kleiner — wordt voornamelijk medegedeeld in de eerste artikelenreeks „Twee verschillende werelden”. Daarop volgen artikelen over den „Invloed der Maleiers op het Japansche ras” waarover de schrijver zich nog niet met zekerheid durft uit te laten, over den Godsdienst der Japanners, het Shintoïsme met zijn meer dan 14.000 goden, dat de schrijver een onverzoenlijke tegenstander van de Westersche religie noemt, over de tempels, pittoresk, doch karakterloos en wel in sterke tegenstelling met onze monumentale kathedralen, die den tand der eeuwen trotseeren: zoo worden de beroemde tempels te Ise alle twintig jaar vernieuwd. Dan komen artikelen over de Begrafenis der keizerin-weduwe, het journalisme, de Eta's (de vroegere paria's van Japan) de Vuurvliegen, de theecultuur (thee is de nationale drank van Japan; een ware plaag voor den vreemdeling noemt van Kol dit groene vocht), de paarlenteelt, het worstelen, de Swastika (het vooral in Japan zoo geliefde geluksteeken, dat ook op den omslag van het boek prijkt). Ook zijn artikelen gewijd aan de zijdeteelt, aan de eilanden Miya-jima (een juweel van den aardbol genoemd) en Kynshu met Beppu, het Karlsbad van Japan, waarna de schrijver, die vertelt dat vulkanen steeds een bijzondere aantrekkingskracht op hem hebben uitgeoefend, een relaas geeft van de vulkanische uitbarsting op Kagura-jima. Het boek besluit met een artikel over Saïgo Kichinosuke, den dapperen doch onfortuinlijken opstandeling, bestrijder van westersche nieuwigheden.

Een rijke verscheidenheid dus. Hetzelfde geldt voor de 75 fraaie illustraties, waaronder — zooals wij reeds zeiden — het landschap alleen wel wat slecht vertegenwoordigd is, terwijl de eerste en laatste afbeelding (de heer van Kol in Japansch- en in Westersch costume) als gevende meer een kijk op den schrijver dan op het land dat hij beschrijft, ons inziens wel gemist hadden kunnen worden.

Wij hopen genoeg te hebben gezegd om te doen begrijpen, dat wij dit boek in vele handen wenschen. Hetzij men met angst den kreet: Dai Nihon banzai! 1) tegemoet ziet, hetzij men met den schrijver Japan beschouwt als den medezoeker naar het licht en het geluk der menschheid, dat dit merkwaardige land meer bekend verdient te zijn dan het is, zal wel niemand ontkennen. En van Kol's boek kan veel tot die meerdere bekendheid bijdragen.

1) Groot Japan leve!

JAPAN. DE GOD DER ZIEKEN EN EEN PRIESTER.

Uit: Japan. Indrukken van Land en Volk, door H. H. van Kol.

JAPAN. MAALTIJD THUIS.

Uit: *Japan. Indrukken van Land en Volk*, door H. H. van Kol.

HET AMERIKAANSCH DUEL

DOOR EWALD GERHARD SEELIGER.

(Geautoriseerde Vertaling).

(45)

IN Richmond wilde Elinor Club de reis onderbreken. Maar Tom verzette zich met handen en voeten daartegen. Hij zond vlug een telegram naar oom Sam en wist door te zetten, dat zij nog met den nachttrein verder gingen.

„Een telegram van Tom!” schreeuwde op een middag Sam Shuttlecock tegen Patrick Peppercorn, die nog steeds in de machinekamer bezig was om de „Free Love” van haar plaats te krijgen.

„Eindelijk,” riep deze en sprong naar boven, rukte oom Sam het telegram uit zijn vingers en las: „Komen morgenavond in Tampa, zorg voor boot. Tom en Elinor.”

„Hij brengt haar mee!” riep oom Sam overgelukkig.

„Hij brengt haar hier aan boord. Als ze nu maar blijft!”

„Dat is uw zaak, oude jongen!” lachte Patrick. „Houd haar vast, dan zal ze wel blijven.”

Tegen den avond voer hij naar Tampa over; Benjamin en Joshua keerden met de boot terug.

Patrick Peppercorn rende naar de Manila Avenue en stormde juffrouw Nolte's huis binnen. Maggie was er niet, zij was met Gladys naar het strand gegaan.

„Tom komt morgenavond!” riep hij haar reeds van verre toe, toen hij ze eindelijk gevonden had, en hij zwaaide met het telegram als een seinvlag. „Morgen vroeg moeten jullie mee aan boord!”

Gladys weigerde beslist, ofschoon Maggie zich alle moeite gaf om haar bezwaren te overwinnen.

„Ik kom wel later!” zei zij ontwijkend.

„Tom en Elinor!” las Maggie en haar oogen fonkelden jaloeersch. „Hij brengt haar werkelijk mee! Maar pas op, Patrick, als je weer met haar aanpapt!”

„Alsjeblieft!” weerde hij haar uit de hoogte af. „Ik ben niet met haar begonnen. Zij is met mij begonnen. Ik ben een hoffelijk man en laat graag de dames voorgaan. Dat geldt in nog sterkere mate ook voor Mrs. Cravath.”

„Ha!” riep Maggie plotseling en verborg zich achter Gladys. „Daar komt ze aan! Zij is het! Mijn lieve tante! Daar komt ze aan met twee heeren, en de eene is David M. Brown, mijn verloofde.”

„Waarachtig!” fluisterde Patrick Peppercorn en verborg zich achter Maggie. „En de andere is Nathanael Mobson. Het beste is, dat wij dadelijk aan boord gaan. Ik heb ditmaal werkelijk een slecht geweten.”

Zij keerden om, ook Gladys, en gingen langs een omweg naar de haven. Patrick Peppercorn huurde een motorboot. Maggie sprong er dadelijk in. Maar Gladys' tegenstand kon ook Patrick Peppercorn niet overwinnen.

Zij wilde Tom morgenavond hoogstens van verre weersien. Dadelijk daarop vloog het bootje zonder Gladys over het door de maan zilverachtig verlichte water.

Gladys snelde naar huis.

Nathanael Mobson was met Evangeline Cravath en David M. Brown zooveen in Tampa aangekomen en deed zijn best, om zijn beide gasten zoo aangenaam mogelijk bezig te houden. Dat was niet gemakkelijk, want Evangeline Cravath dacht er slechts over zich op Maggie te wreken, terwijl David M. Brown zich steeds dicht bij zijn aanstaande tante hield en op alles ja zeide.

„Waar is ze?” vroeg Evangeline Cravath zenuwachtig.

„Hier in Tampa!” verzekerde Nathanael Mobson. „Ik dacht haar hier op het strand te vinden. Wij zullen tot morgenochtend geduld moeten hebben.”

„Goed!” riep Evangeline Cravath energiek. „Ik zal haar in 't gezicht zeggen, dat ik haar onterf, als zij niet dadelijk met Mr. Brown trouwt. Laat eerst den bedrieger arresteeren. U hadt u al lang met de politie in verbinding moeten stellen.”

„Dat zal morgen vroeg geschieden!” antwoordde Nathanael Mobson dienstvaardig. De vervolging van den bedrieger was hem geheel onverschillig sinds hij de twee millioenen van wijlen den vleeschfabrikant bijna voor het grijpen had.

Hij bracht Mrs. Cravath naar het hotel, sloep dezen nacht zeer slecht en ging zoo vroeg mogelijk naar juffrouw Nolte. Van haar vernam hij, dat Mr. Fleitman en zijne vrouw des nachts niet teruggekeerd waren.

„Ze zijn dus gevlucht!” dacht hij.

Het resultaat van zijn onderzoek deelde hij aan Mrs. Cravath mede. „Waarheen zijn zij gevlucht?” riep deze buiten zich zelve. „Ik zal niet eerder rusten, voor ik haar gevonden heb.”

„Ik betwijfel, of zij een adres achtergelaten hebben!” antwoordde Nathanael Mobson.

Maar Evangeline Cravath bleef op haar stuk staan. Zij wenschte met juffrouw Nolte te spreken. David M. Brown sloot zich bij haar en Nathanael Mobson aan. Doch eerst tegen den avond konden zij de huisjuffrouw te spreken krijgen.

„Ik zoek mijn nichtje!” begon Evangeline Cravath, en nam juffrouw Nolte wantrouwend door haar lorgnon op. „Zij moet hier wonen. Maggie Snickering heet zij.”

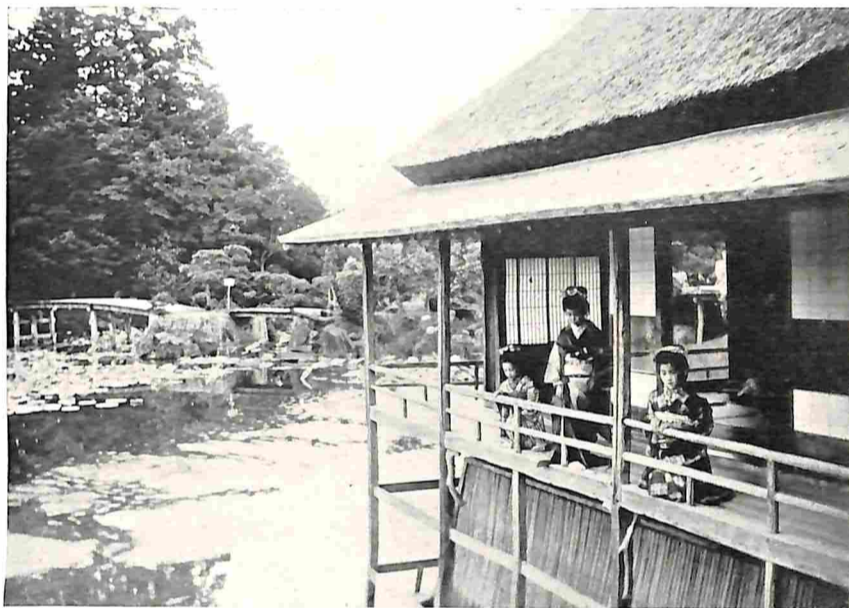
„Aha!” riep juffrouw Nolte vriendelijk. „Zoekt u mevrouw Fleitman? Zij is gisterenmiddag uitgegaan en nog niet teruggekomen.”

„Ze is gevlucht!” sprak Nathanael Mobson.

„Wat zegt u?” vroeg juffrouw Nolte. „Waarom zou ze vluchten? Al haar goed is hier nog in huis. En dat van Mr. Fleitman ook.”

„Zoo!” knikte Evangeline Cravath eenigszins bevredigd. „En hebt u geen vermoeden, waar ze zijn kan?”

Nathanael Mobson, die op den achtergrond stond, beproefde

JAPANSCH WONING BIJ HET BIWA-MEER.

JAPAN. DE TEMPEL-CORRIDORS.

[Uit: *Japan. Inrukken van Land en Volk*, door H. H. van Kol.

HET KASTEEL BLEYENBEECK BIJ AFFERDEN (LIMBURG) VAN HET WESTEN GEZIEN.

DIT KASTEEL, KORTEN TIJD GELEDEN MET DE BIJBEHOORENDE GRONDEN IN EIGENDOM OVERGEGAAN AAN DEN HEER PRINS TE ROTTERDAM, IS THANS VAN DE BELANGRIJKE LIMBURGSCH KASTEELTEN TEN NOORDEN VAN VENLO HET EENIGE, DAT PARTICULIER NEDERLANDSCH BEZIT IS. DE VIER ANDERE, TE ARCEN, WEL, HORST EN HEYEN ZIJN NOG IN HANDEN VAN DUITSCHERS, TERWIJL DAT TE BLITTERSWIJK TOT NONNENKLOOSTER IS INGERICHT.

nu met optische gebaren te telegrafeeren, maar juffrouw Nolte begreep dat verkeerd en maakte van haar hart geen moordkuil.

„Ze zullen wel bij Mr. Shuttlecock zijn!” antwoordde zij snel. „Aan boord van de Free Love.”

„Free Love?” herhaalde Evangeline Cravath verbaasd.

„Jawel, jawel!” riep Nathanael Mobson vlug. „Daaraan had ik niet gedacht. Zij zullen wel bij mijn oom Sam Shuttlecock zijn.”

„Is die bedrieger bij uw oom?” vroeg zij verbaasd. „En duldt u dat? Dat begrijp ik niet! We zullen nu dadelijk naar de politie gaan en die zaak in orde brengen.”

„Alright!” liet zich David M. Brown hooren, die begrijpelijk-kerwijze zeer op den bedrieger gebeten was.

Daarop verliet de strafcompagnie juffrouw Nolte.

Nu Nathanael Mobson toch eenmaal de politie er bij moest halen, wilde hij zich tegenover Evangeline Cravath niet in een ongunstig licht plaatsen. Hij vertelde van den bedrieger, die zich Tom Fleitman noemde, wat hij te vertellen had, en Evangeline Cravath voegde er bij, dat deze bedrieger haar nichtje ontvoerd had. Zwijgend moest hij het dulden, dat hun voor den volgenden morgen twee politieagenten ter beschikking gesteld werden.

Terzelfder tijd legden Joshua en Benjamin de boot aan den kademuur en gingen naar de herberg, om zich voor den nachtelijken terugtocht te sterken.

Doch zoo ver kwam het niet. En dat het zoover niet kwam, was de schuld van Gladys. Zij stond namenlijk reeds een uur voor de aankomst van den expresstrein uit Titusville in hetzelfde verborgen hoekje van het station, dat vroeger door Patrick Peppercorn gebruikt was, en wachtte in koortsachtige spanning op Tom.

Zij wilde werkelijk maar van uit de verte naar hem zien, hem hoogstens een verholen blik toewerpen. Maar toen de trein aankwam en Tom met zijn tante er uitstapte, en toen Elinor Tom bij het uitstappen reeds om den hals viel, kon Gladys zich niet langer inhouden en snelde uit haar hoekje te voorschijn, zoodat het weinig gescheeld had of Elinor had haar vreemde manier van doen opgemerkt. Maar Tom zag het gevaar van verre aankomen en verhinderde de botsing, doordat hij Elinor, die zich reeds in den zevenden hemel waande en op de aardrijkskundige

toestanden van de aarde niet het minst lette, in zijn armen sloot en niet eerder losliet, voor hij Gladys ongemerkt een snelle handkus toegeworpen en haar gewenkt had, hem te volgen.

Gladys trok zich dadelijk terug, maar bleef in het gezicht. „Nu zijn we dus in Tampa!” zuchtte Elinor Club. „Patrick, ik had niet gedacht, dat ik hier vandaag landen zou.”

„Landen?” lachte hij uitgelaten. „We gaan hier juist aan boord, om het laatste gedeelte van onze reis per boot af te leggen.”

„Als ik maar niet zeeziek word!” jammerde zij.

„Geen kwestie van!” zei hij. „Het schip, waarvan we gebruik zullen maken, ligt erg stil. Het ligt nog al ver van de kust voor anker, en we moeten er per bootje heen.”

„Mij is alles goed,” zuchtte zij.

Maar Tom dacht aan Gladys en veranderde van plan.

„De boot gaat trouwens eerst morgen vroeg!” sprak hij peinzend. „Laten we liever naar een hotel gaan!”

„Ja, ja!” riep zij levendig. „Ik slaap niet goed aan boord. De bedden aan land zijn veel breeder.”

Per auto reden zij naar het Monopol-hotel. Tom zette Elinor Club in de vestibule in een gemakkelijken stoel en onderhandelde met den portier.

„Ik wil graag twee kamers, elk met één bed!” sprak Tom zacht.

„Er zijn alleen nog kamers met twee bedden vrij!” antwoordde de portier en wees op het zwarte bord, dat hij met zijn hieroglyphen bekrabbeld had.

Tom dacht er nog over of hij twee kamers met twee bedden nemen zou, toen zijn blik viel op een naam, dien hij zelfs ontcijferd had, al was hij nog tienmaal onduidelijker geschreven. Deze naam was Evangeline Cravath. Vlak daaronder stond David M. Brown. Als door een adder gebeten deinsde hij terug.

„Er is geen kamer met twee bedden meer vrij in dit hotel!” fluisterde hij Elinor Club op bedroefden toon toe. „Laten we naar een ander hotel gaan.”

Zij was dadelijk daartoe bereid.

Zij reden naar den havenkant, waar zij voor het hotel de Cuba ophielden.

„Wacht liever in de auto!” zei Tom tot Elinor Club. „Misschien moeten wij nog verder. De hotels hier schijnen alle zeer vol te zijn.”

(Wordt vervolgd.)